

De kunst van het wachten.

Het verhaal van Rachel en Lea met Jacob gaat over liefde en hartstocht en over list en bedrog om haar vast te houden, te regelen en af te dwingen. Dat is een oeroud en tegelijk telkens weer nieuw thema.

In het boek "Kentering van een huwelijk" beschrijft Sandor Marai hoe de vrouw, de man en het kamermeisje elk vanuit hun eigen geschiedenis de list en het bedrog tussen hen ervaren. De man is opzoek en kan zichzelf maar niet vinden. Voor zijn vrouw is hij de goede echtgenoot, een steun en toeverlaat, zoals dat past bij zijn positie en maatschappelijke status. Maar zijn vrouw ziet in hem een stumper, gevangen in de conventies van huis uit aangeleerd en niet in staat haar te zien zoals zij gezien wil worden. De man herkent in zijn affaire met het kamermeisje de vrijheid van de wildernis, het oerwoud van onvermoed gebied aan droom en lust. Maar het kamermeisje ziet in de man met stomme verbazing hoe de rijken, ook ondanks verlies van bezittingen door de oorlog, zich telkens mogelijkheden verwerven en zich vrijheden kunnen veroorloven, die een gewoon mens niet voorhanden heeft. En ze snoept er graag een graantje van mee.

Ziehier een oud gegeven. De een wil de ander, maar de ander wil die ene niet. De ander wil en ander, dus die ene heeft verdriet. Zo zong Ramses Shaffy het in zijn gouden jaren, toen hij nog wel eens hier in deze Dominicuskerk te vinden was. En zo'n menselijk, al te menselijk verhaal staat gewoon in onze Bijbel, die ons ingewortelde heilige traditie.

Wie dit verhaal van Jacob leest als een pastorale, een liefdesaffaire tussen een herder en een herderinnetje, komt rijkelijk aan zijn trekken. Wat mij in dat verband verrastte, is dat Jacob Rachel kust, als hij haar voor het eerst ziet, bij de put. Is dat niet een beetje te frivol voor die tijd en die cultuur!?

Maar er is meer. Jacob komt niet uit de lucht vallen daar in Haran bij zijn oom Laban. Hij komt van ver. Afdgedwaald van de tent van zijn moeder, weggevlucht uit de tent van zijn vader uit angst voor de woede en de wraak vanwege het bedrog en de diefstal van de zegen en het eerstgeboorterecht van zijn oudste broer Esau. Wat hem overkomt bij Laban spiegelt het geheim van Jacobs komst in Haran. Jacob steelt met zijn bedrog en list het eerstgeboorterecht van zijn oudere broer Esau. Maar Laban behoudt met zijn bedrog en list de zegen voor zijn eerstgeborene dochter Lea.

En daarmee is het grote liefdesdrama ingezet. Het grote thema van de naijver, de jaloezie, dat gif dat tot verwijdering en achterdocht, of erger tot blinde haat en soms zelfs moord aanzet, dat is het grote thema in de verhalencyclus van Jacob. Het is niet zo gegaan als het had moeten gaan. En die erfenis wordt onbedoeld telkens weer doorgegeven. Wat dit verhaal bijzonder maakt, is dat dit dramatische thema wordt herkend en benoemd en erkend als deel van de identiteit van Jacob en daarmee als identiteit van het volk van Israel. Herkennen, benoemen en erkennen. Dat inzicht is de eerste stap tot verzoening. Het lijkt alsof er staat: ik heb eigenlijk geen recht op de zegen, ik ben de eerstgeborene niet, maar toch draag ik die zegen wel, want zo is het gegaan. Zegen en bestemming als last en verantwoordelijkheid. Even aandoenlijk en herkenbaar als het verhaal is, zo aandoenlijk is de rol van de Eeuwige in het verhaal.

Lea wordt niet bemind en Rachel wel. De rabbijnen hebben in hun commentaar wel gevoel voor Lea. Ze had bleke ogen, staat er. De rabbijnen zeggen. Dat zit zo. Lea wist dat zij als oudste dochter voorbestemd was voor Esau, haar verre neef, ook de oudste. Ze was naar de markt gegaan om inlichtingen over Esau. Daar hoorde ze dat hij een ruwe kerel was. Altijd buiten, altijd op jacht. Daarom had ze gehuild en gehuild. Och nee, Heer, laat me niet met zo'n man hoeven trouwen. Ze had zoveel gehuild en gejammerd, dat haar ogen er bleek van waren geworden. En Rachel, zeggen de rabbijnen, die had Lea geholpen door haar op de avond voor de huwelijksnacht met Jacob haar liefdesstokjes aan Lea uit te lenen om daarmee Jacob te verleiden. Maar hoe het ook zij. Lea werd niet bemind. De Eeuwige

probeert er nog iets aan recht te zetten door de ene schoot te openen en de andere toe te sluiten. Maar het mag niet baten. Deze schamele poging van God om het verdriet van Lea recht te doen, heeft niet het gewenste effect. Want nu is de jaloezie wederzijds. Waardoor Jacob Rachel op haar verwijt toebijdt, vrij vertaald 'kan ik er wat aan doen!' Een bitter leven niet alleen voor Lea, ook voor Rachel. Stervend tijdens de geboorte van haar tweede kind, noemt ze hem Ben-omi, kind van mijn onheil. Maar Jacob, staat er dan, noemt hem Benjamin, kind van mijn rechterhand.

En hiermee wordt wellicht het eigenlijke thema van het Jacobverhaal neergelegd. Als dit de weg van de mens is, wie is dan God?

Bij Abraham is een nieuw besef van God ingezet. De God van Abraham is niet een natuurgod, maar een God die met de mens meetrekt en aanspreekbaar is. De God van Isaak is een God die niet alleen aanspreekbaar is, maar zelf ook de mens toespreekt: offer mij geen kind! Je toewijding is mij genoeg. De God van Abraham en Sara, Isaak en Rebecca, Jacob, Rachel en Lea is een God die telkens weer iets doet met liefde.

En daarmee is er iets ongrijpbaars in het spel. Want liefde kun je niet regelen. Je kunt de liefde niet afdwingen, of afsmeken. Van liefde heb je nooit genoeg. En als je er te weinig van hebt, schrijnt het als een wond die maar niet dicht wil. Ik vermoed dat de meesten van ons, ondanks alle persoonlijke ervaringen van liefde en van mislukte liefde en ondanks alle verhalen over liefde in boeken en in films, dat de meesten van ons gaan stamelen als wij iets zouden willen zeggen over ons eigen idee van liefde. Het lijkt wel alsof liefde haar eigen gang gaat. Als je de liefde ontmoet, die ene, die ander, je naastetje, dan is het alsof de liefde jou ontmoet. En als je die liefde dan wilt houden, dan wil ze weg. En als je hem laat gaan, dan komt zij terug. Ongrijpbaar. Alleen echt te ontmoeten door je eraan over te geven. Het verhaal van Rachel en Lea met Jacob gaat over liefde en hartstocht en over list en bedrog om haar vast te houden, te regelen en af te dwingen.

Maar de liefde laat niet met zich doen. Net zoals de God van Jacob niet met zich laat doen. De liefde laat zich niet verdienen, ook al vraag je daar twee maal zeven jaar voor. Zoals de zegen van Jacob buiten de regels van wat behoort en geeist wordt om toch haar weg vindt, zo vindt de liefde van Jacob zijn weg over de kronkelpaden van onze voorstellingen over wat recht is en wat moraal.

Zeven jaar werkt Jacob voor zijn verlangen naar Rachel en nog eens zeven jaar werkt hij om haar te mogen houden.

In de duur van het liefhebben zit net zoals in de liefde zelf iets ongrijpbaars en onbegrijpelijks. Het is de mystiek van het je gewonnen geven. Het wachten van Jacob is niet een afwachten, maar een actief wachten. Dat soort van wachten is van een grote kwaliteit. Het is denk ik, precies dit soort van actief wachten, die alertie vraagt en uithoudingsvermogen en creativiteit ook, die inzicht geeft in het ongrijpbare van de liefde. Iets ervan wordt mij duidelijk in dat ene zinnetje "en die zeven jaar was voor hem slechts als enkele dagen, want Jacob had Rachel lief." Misschien is dit onbegrijpelijk ervaren, het wegvallen van tijd en duur, wel zoiets als overgave. Zodra je erover gaat nadenken, doe je het niet. Als je er niet over nadent, maar toch in het volle bewustzijn van je ervaren je gewonnen geeft, dan ga je. En als je dan gaat, dan ga je ook. Dan kun je niet terug, want hoe je ook jezelf tot staan kunt brengen, of tot stilstand wordt gebracht, nooit wordt het meer zoals het was.

En als je gaat, of je nu eerstgeborene bent, of niet, dan ga je met de zegen van de God die liefde is. Die zegt "Ik zal er Zijn voor jou, als geen ander." Zo moge het zijn.

Gelezen: Genesis 29:1-31, 30:1,2..

Jannet Delver